האומר פרק שלישי קידושין

סד.

מסורת הש"ס

א) הקטנה. רש"ל וכ"כ בר"ף ורמ"ם [וכ"כ בכמ"ר ובר' בהגר"א שבהגהות וחידושים], ב) [לקמן סז. עד: כו.], ג) [יומא י: וש"נ], ד) יומות מט. כתובות כט: [לקמן סח.], ה) [בכמ"ר טסף"ל לא], ו) כתובות כב. ע"ס היטב, ז) [בכמ"ר: נמשפון, וכל"ל. רש"ל], ח) ב"ב קלב:, ט) [בכמ"ר ותפורי: מימר], י) [ברש"י ר"ף טסף: ענך פלטי עלי], כ) [לקמן עח ע"ב], ל) [ברש"י ר"ף: לשמין], מ) [לא"ל דשמה], נ) [בתפו"ר] אם היו לו בתותו האזן לא שנים ולא שמים. ועיין רש"ל], ס) [ניעון ב ע"ב], ע) [שם נד ע"ב], פ) [לקמן עד ע"ב, עז ע"ב], צ) [לא"ל שתחלה].

תורה אור השלם

1. אֶלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְחֲלָלָה וָזֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה:
ויקרא כא יד
2. וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדְּשׁוֹ: ויקרא כא טו
3. וְאָמַר אֲבִי הַנַּעַר אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׂנָאֶהָ:
דברים כב טז

מוסף תוספות

א. דסמכינן ארוכא, ואפי' למאן דתייש למיעוטא מודה בהא דמילתא דלא שכיחא היא כלל. תוס' הרא"ש. ב. אף למכות ועונשין. שם. ג. לאביי דאמר בפ' הנזקין (גיטין נד:) גבי טהרות שעשיתי עמך נטמאו דלא מהימן אלא היכא דהוי בידו, וכבא נמי לא פליג אלא היכא דכי הוו בידו דבדימנא קמייהא דאשכחתיה לא אמר ליה ובחר הכי אמר ליה דאינו נאמן. תוס' הרא"ש. (ועי' תוס' רשב"ץ ותוס' טוך שהקשו רק לאביי ועי' לקמן דף סה: תוס' ד"ה נטמאו ועי' פני"י. ד. שמאליו נעשה גדול הילכך בקל יש לנו להאמינו ולהוציאו מחזקת קטן. שם. ה. ויודע שסומכין עליו ודמי קצת להא דאמרינן לקמן (עד.) ג' נאמנים על הבכור. חיה ואביו ואמו. שם.

תוס' ר"י הזקן

עד דאמר אין משמע. ומסתברא למומרא עד דאמר אין משמע* ומכאן אתה לפר דליכא מ"ד דע"מ שיריצה שלא ימיתה משמע. ואע"ג דבפרק כל הגט (גיטין כה. ב)** אמרינן דמ"ד רצה האב אינה מקודשת סבר אין בריורה. (ו"ק"ל ביריב פרק בתרא (לח. א) דבראורייתא אין בריורה. (ו)מסתברא דהאי שיטה אליבא דמאן דלית ליה ע"מ כמעכשיו הוא ואין הקדושין כלום בשעת נתינה. אלא בשעת רצוי האב הוא דצריכינן למימר כשנתרצה האב הוברר הדבר דבשעת נתינה הוי קדושין. אבל לרבי דס"ל ע"מ כמעכשיו דמי תנאה הוא ולא צריכינן לבריורה שהרי מקודשת משעה ראשונה ויתקיים התנאי, והיינו דסתם לן תנא במתני' רצה האב מקודשת כמו שבארנו שם. **מתני'**. נשבית ופדיתיה. והרי היא פסולה לכהונה משום ספק זונה אינו נאמן, ובגמ' פפרש. **גמ'**. **רישא**. נאמן לפסלה לכהונה כשהיא קטנה וגבי גדולה או שבויה אינו נאמן לפסלה לכהונה. **רישא בידו**. לקדשה לאחר ריתן לה נט והיא פסולה לכהונה, הלכך נאמן דמה לו לשקר איכעי פסיל לה. **סיפא לאו בידו**. לא לקדשה משנדלה ולא לפסדה כיד עובדי כוכבים. **נתי דבידו לקדשה**. לקבל הקדושין ממי שבא לקדשה. **בידו לגרשה**. והגירושין פוסלין אותה לכהונה. וקדושין עצמן אינן בידו אלא*** מחלקו ממי שירצה ליתן. **הימניה רחמנא**. בין לאסור בין להתיר. **אסרה**. על הכל, שאין אנו יודעין למי, וכי אמר לזה התירה הלכך כי אמר קדשתיה נאמן להאוסרה וכי אמר גרשתיה נאמן להתירה לכל העולם, ומיהא אסורה לכהן, וקרא בנערה משמעי ולא בבוגרת ומשום הכי אינו נאמן אפילו בשואין כשהיא בוגרת. ולשואין הימנה רחמנא. כלומר היתר או אסור הבא מחמת נשואין, אבל לומר שבויה היא לא הימניה. **מתני'**. יש לי בנים. נאמן. ואפילו מחזק לן דאית ליה אח כדאיתא בגיטין (כ"כ קלד. ב). יש לי אחים. ואשתו זקוקה ליבם, ועד הנה היתה בחזקת שאינה זקוקה. **גמ'**. **בשעת קידושין**. לא אמר לה על מנת אלא אמר לה שיש לי בנים או שאין לי אחים כדי שתרצה[6] לו שלא תדאג מן היבום. **להתיר**. כלומר ממה שאמר בשעת קידושין ואינו נאמן ממה שאמר בשעת מיתה. **אף לאסור**. אלמא אע"ג דאמר בשעת קידושין אין לי אחים הואיל ובשעת מיתה אמר יש לי אחים נאמן וכ"ש אם לא דבר כלום עד עתה דנאמן כי אמר יש לי אחים דקאמר יש לי בנים נאמן אע"ג דאית ליה אחי ולא מוחזק לן [בבנין דנאמן מטעם הואיל ובידו לגרשה כדאיתא ביש נוחלין, ואע"ג דקאמר התם דלא מוחזק לן באחי, הכי פירושא, אי מהתם ה"מ דרישא דומיא דסיפא מה סיפא דלית ליה אחי אף רישא דלית ליה אחי הכי, הלכך כאמר יש לו בנים נאמן הואיל ובידו לגרשה. ואע"ג דבעל שאמר גרשתי את אשתי דבידו לגרשה חולצת ולא מתייבמת, שאני התם דקא מרע לנשואין והואיל וחזיגן לה דיתבא תותי בעלה ולא נפק עלה קלא דאיגרשא, משום דבידו לגרשה לא מהימנינן ליה אלא לחומרא. אבל יש לי בנים דאמלתא אחריתי קא מסהיד לא מרע להו לנשואין משום דבידו לגרשה מהימנינן ליה בין לקולא בין לחומרא. **בריתא דאתחזק לן באחי ולא בבני**. דקאמר יש לי בנים בשעת קידושין וקאמר רבי דהאי דקאמר יש לי בנים או אין לי אחים בשעת קידושין, מה לו לשקר, מאי אהני בבוריה לרצוי להתקדש הרי יכול לרצותה בדרך אחר שיאמר לה שינגרשנה מחיים אם תצטרך ויעשה לה תנאי על זה, הלכך מה לו לשקר.

*אינו מובן דאדרבה שלא הוא דבל ומן דלא אמר אין איזה מקודשת ועוד דודאי הלכה כת"ק ועי' רמב"ם בפ"ו מהל' אישות וצ"ע (ד"ק). **נראה שצ"ל דבפ' כל הגט משמע דקנ"ד דלא אמרינן בריורה אפי' רצה האב אינה מקודשת וק"ל בין"כ וכו'. ***אולי צ"ל אלא דיכול למוסרה למי שירצה לקדשה.

עין משפט נר מצוה

סא א מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה כד סמג לאוין רכז טושע"ע אה"ע סימן לו סעיף כה:
סב ב מיי' שם טושע"ע שם סעיף כו:
סג ג מיי' שם טושע"ע אה"ע סי' ז סעי' מ:
סד ד מיי' פ"ט מהלכות אישות הלכה י טושע"ע אה"ע סי' לו סעיף כ:
סה ה מיי' פ"ג מהלכות יבום הלכה ט סמג עשין נא טושע"ע אה"ע סי' קט סעיף ו:
סו ו מיי' שם הלכה ב וסמג שם טושע"ע אה"ע סי' קט סעיף ו:
סז ז טושע"ע אה"ע סי' קט סעיף ז:
סח ח טושע"ע אה"ע סי' קט סעיף ו:

מוסף רש"י

דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין. אין קדושין תופסין לאסה האסורה על המקדשה כלומ, ופליגי דגנן עליה ואמרי בחייבי כריתות היא דלא תפסי אבל בחייבי לאוין תפסי (מוסה יח:). בהמאוכן (מד:) בגרייתא המתחיל גרותמו ר"ש אומר אין לי בה קדושין (כתובות כב:). מן הכל עדשה ר' עקיבא ממזר. כל הבלדים מחייבי לאוין (כתובות כט:). מגין לאב שנאמן לאסור את בתו. כשהיא קטנה אי נערה שבידו לקדשה, כלומרינן כפרק נערה שנתפתתה (מו:) מגין שאם אמר קדשתיה לפלוני שהוא נאמן לאוסרה על הכל (כתובות כב:). לאיש אסרה. לכל השולם, ולא ידעינן למאן, ומי אמר הא המיה לו (שם ע"ש). המשך בסוף המסכת.

תוס' ר"י הזקן (המשך)

לי אחים. ומאחים מקשה דאילו מכנים מצינן למימר דנאמן כל כמה דלא הדר ביה. [שאני התם. בברייתא כיון דהדר ביה] מדיבוריה קמא ודאי בשעת [קדושין] [מיתה] קושטא קאמר שלא יהיה זה הצון תלוי כו, אבל מתני' שלא אמר בשעת קדושין יש לי אחים, כי אמר השתא יש לי אחים לצערה ולמיסרה קא מכוון. ודעת אביי דכ"ש היא. הלכך לפום האי טעמא אע"ג דמוחזק לן באחי ואמר אין לי אחים בשעת מיתה נאמן דואיל ובידו לגרשה, כדגרסינן ביש נוחלין [שם] ההוא דמוחזק לן דלית ליה ואמר בשעת מיתה דלית ליה. אמר רב יוסף למאי נחוש לה חדא דהא מוחזק לן דלית ליה אחי, ועוד הא אמר בשעת מיתה דלית ליה אחי, מדקאמר רעוד ש"מ דה"ק רעוד אפילו מוחזק דאית ליה אחי, ורבנן שמואל כתב שם (כאן) [כן]. ור' נתן אמר אף נאמן. מדברים שהיא אוסרה, ואע"ג דמכחיש עצמו קאמר ר' נתן דנאמן בשעת מיתה לאסרה, כ"ש במתני' דליכא הכחשה. ושני רבא דהיא הנוחנת שהיה נאמן ומתני' ובריתא כולהו מיירי בחד גונא דלא מוחזק לן לא באחי ולא בבני. ואקשי אביי דכ"ש הוא, אלא דאי בתרי גונני איירי דמתני' דקאמר דאומר יש לי אחים אינו נאמן איירי דלא מוחזק לן באחי, הלכך אינו נאמן שרוצה לאוסרה ולאו כל כמיניה. ריבוי שערות סמכינן מריבוי שערות דאין דרכם לבא קודם י"ג שנה[8] אי נמי אם הם גדולים בקומה יש לסמוך על הסימנים והקומה ואפי' אין לו בו אם ג' שערות אבל הכא מיירי שלא הביא רק ג' שערות ולא הגדיל בקומה ולכך קאמר גמרא דלמכות ועונשין אינו נאמן עוד פר"ש שיטה אחרת דבמקום סימנין ל"ל עדות שנים[3] ול"ת ל"ל מה אנו צריכין לגאמנותו של אביו וי"ל דמיירי הכא שאביו העיד שנכבר עבר שנה או שנתים שאבל בנו חלב או בא על הערוה והיה גדול כשעשה את העבירות אבל אין אנו יודעים אם היו לו [6]שנים באותו הזמן או סימנים ובא לאשמעינן דהאב נאמן לומר דאותו הזמן היו לו שנים או סימנים דהיינו שתי שערות והא דלא תשיב סימנין חד מיניהו נקט:

נאמן [7]בגדרים. דעד אחד נאמן בגיסורין[8] תימה הא אין נאמן אלא בדבר שבידו שבידו וי"ל כיון דסופו ליגדל[9] עשאוהו כדבר שבידו מיהו קשה מאי איריא אב אפי' אחר נמי וי"ל דאב דייק טפי לדעת שניו לפי שעליו מוטל להודיעו לאחרים[10] ולכך לאב עשאוהו כבידו ולא לאחרים:

[**כר'** דומתאי ובו'. פרש"י כיון שבתו כשרה אלמנתו כשרה וכו' וכ"ל אומר טעם אחר דאם היה פוסלה בביאתו לא היו הכנים כשרים דה"ל חולל שנאמר חללה דלכ"ע הולד חלל.[8] ת"ש]: רבי

נאמן לגדרים ולחרמים ולהקדשות ולערכים אבל לא למכות ולעונשין: **מתני'** [1]קדשתי את בתי[2] קדשתיה וגרשתיה כשהיא קטנה והרי היא קטנה נאמן [3]קדשתיה וגרשתיה כשהיא קטנה והרי היא גדולה אינו נאמן [4]נשבית ופדיתיה בין שהיא קטנה בין שהיא גדולה אינו נאמן: **גמ'** מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא רישא בידיה סיפא לאו בידיה ולא והרי בידו להשיאה לחלל דקא פסלה מכהונה הא לא קשיא [5]כרבי דוסתאי בן יהודה דאמר בנות ישראל מקוה טהרה לחללין והרי בידו להשיאה לממזר כרבי עקיבא [6]דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הרי בידו להשיאה אלמנה לכהן גדול וכר' סימאי [7]דתניא ר' סימאי אומר מן הכל עושה ר' עקיבא ממזר חוץ מאלמנה לכהן גדול שהרי אמרה תורה [1]לא יקח [2]ולא יחלל חלולים עושה ואין עושה ממזרים כר' ישבב דאמר בואו ונצווה על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר הניחא לר' ישבב אי לטעמיה דנפשיה שפיר אלא אי לאפוקי מטעמא דר' סימאי קאתי הרי בידו להשיאה לחייבי עשה אמר רב אשי ותסברא רישא משום דבידו הוא נהי דבידו לקדשה בידו לגרשה ועוד אילו אמר האי דלא ניחא בגוה מי מצי מקדש ניהליה בעל כרחיה אלא אמר רב אשי רישא רחמנא הימניה [8]כרב הונא [9]דאמר רב הונא אמר רב [3]מנין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה שנאמר [4]את בתי נתתי לאיש הזה לאיש אסרה הזה התירה [5]בנישואין הימניה רחמנא לאב בשבוייה לא הימניה: **מתני'** [6]מי [7]שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים נאמן [8]יש לי אחים אינו נאמן: **גמ'** אלמא נאמן להתיר ואין נאמן לאסור נימא מתניתין דלא כר' נתן דתניא [1]בשעת קידושין אמר יש לו בנים בשעת מיתה אמר אין לו בנים בשעת קידושין אמר אין לו אחים בשעת מיתה אמר יש לו אחים נאמן להתיר ואין נאמן לאסור דברי רבי ר' נתן אומר אף נאמן לאסור אמר רבא שאני התם כיון דבשעת מיתה קא הדר ביה [2]אימא קושטא קאמר אמר ליה אביי ולאו כל דכן הוא השתא ומה התם דקא מרע ליה לדבוריה אמרת קושטא קאמר מתני' דלא קא מרע ליה לדבוריה לא כ"ש אלא אמר אביי [3]מתני' דלא מוחזק לן באחי ולא מוחזק לן בבני דאמרינן כיון דלא מוחזק לן בבני ולא באחי אמר יש לי בנים נאמן יש לי אחים אינו נאמן לאו כל כמיניה דאסר לה אכולי עלמא ברייתא דמוחזק

ורישא דקאמר יש לי בנים נאמן אע"ג דאית ליה אחי ולא מוחזק לן [בבנין דנאמן מטעם הואיל ובידו לגרשה כדאיתא ביש נוחלין, ואע"ג דקאמר התם דלא מוחזק לן באחי, הכי פירושא, אי מהתם ה"מ דרישא דומיא דסיפא מה סיפא דלית ליה אחי אף רישא דלית ליה אחי הכי, הלכך כאמר יש לו בנים נאמן הואיל ובידו לגרשה. ואע"ג דבעל שאמר גרשתי את אשתי דבידו לגרשה חולצת ולא מתייבמת, שאני התם דקא מרע לנשואין והואיל וחזיגן לה דיתבא תותי בעלה ולא נפק עלה קלא דאיגרשא, משום דבידו לגרשה לא מהימנינן ליה אלא לחומרא. אבל יש לי בנים דאמלתא אחריתי קא מסהיד לא מרע להו לנשואין משום דבידו לגרשה מהימנינן ליה בין לקולא בין לחומרא. **בריתא דאתחזק לן באחי ולא בבני**. דקאמר יש לי בנים בשעת קידושין וקאמר רבי דהאי דקאמר יש לי בנים או אין לי אחים בשעת קידושין, מה לו לשקר, מאי אהני בבוריה לרצוי להתקדש הרי יכול לרצותה בדרך אחר שיאמר לה שינגרשנה מחיים אם תצטרך ויעשה לה תנאי על זה, הלכך מה לו לשקר.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com